

MOBILNOST V ČASU

PANDEMIJE COVID - 19

MOBILNOST LJUDI IN TOVORA OD NEKAJ PREDSTAVLJATA TEMELJ EKONOMSKEGA IN DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA. V ČASIH, KI JIH

OZNAČUJEJO TRENDI, KOT SO PRIDOBIVANJE IZDELKOV IN MATERIALOV NA GLOBALIZIRANEM TRŽIŠČU, ZUNANJE

IZVAJANJE STORITEV, SPLETNI NAKUPI IN DNEVNE MIGRACIJE DELAVCEV NA DALJŠE

RAZDALJE, JE VLOGA PROMETA ZA NEMOTENO DELOVANJE GOSPODARSTVA IN ŽIVLJENJA NA SPLOŠNO ŠE TOLIKO BOLJ POUČARJENA.

TUDI OSEBNA MOBILNOST VEDNO BOLJ POSTAJA VREDNOTA, MOBILNI SMO IZ RAZLIČNIH VZROKOV, IZMED

KATERIH IZSTOPATA DELO IN PROSTI ČAS TER TUDI OHRANJANJE FIZIČNIH STIKOV Z

DRUŽINO IN PRIJATELJI. Z VSEMI MOŽNOSTMI ZAGOTAVLJANJA MOBILNOSTI PA SMO POVZROČILI PRECEJ

NEGATIVNIH UČINKOV OZIROMA POSLEDIC, KI SE MED DRUGIM ODRAŽAJO V POVEČANEM OBSEGU PROMETA IN ZASTOJIH, ZMANJŠANI

KAKOVOSTI ZRAKA, OBREMENITVAH S HRUPOM, PORABI NEOBNOVLJIVIH VIROV, VISOKI RAVNI EMISIJ

TOPLOGREDNIH PLINOV IPD. ČE PREJ OMENJENE NEGATIVNE POSLEDICE ŽE POZNAMO, PA JE V LUČI

PANDEMIJE COVID-19 POSTALA JASNA ŠE ENA POSLEDICA, TO JE POVEČANJE KONTAKTOV, KI JIH PRINAŠA »HIPERMOBILNOST« DRUŽBE,

KAR JE V TRENUTNI SITUACIJI KRITIČNO PRISPEVALO K ŠIRITVI COVID-19 V SVETU IN TUDI V SLOVENIJI, SAJ JE

BILA ZARADI SVETOVNE MOBILNOSTI OMOGOČENA VEČJA PRENOSLJIVOST RAZNOVRSTNIH VIRUSOV.

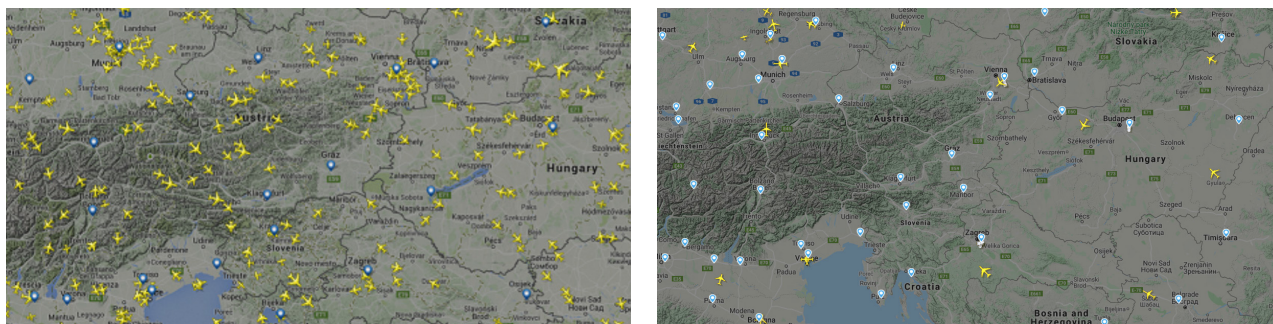

ASIST. TINA CVAHTE OJSTERŠEK

IZR. PROF. DR. DARJA TOPOLŠEK

Širjenje COVID-19 je v veliki meri vplivalo na vse vrste transporta

V svetovni **letalski industriji** je mogoče zaznati največji upad. Komercialni letalski promet se je namreč zmanjšal v tretjem tednu januarja 2020, vendar je februarja rahlo porasel in to rast obdržal v prvem tednu marca (*trenutno dostopni podatki so sicer zelo ažurni, a govorijo le o številu komercialnih letov, ki so bili izvedeni, ne pa o statistiki dejansko prepeljanih potnikov ali tovora*). Ko se je COVID-19 širil po svetu in ko so letalske družbe odreagirale z zaustavljanjem letov, se je komercialni letalski promet v prvem tednu marca 2020 zmanjšal za 41 % napram marcu 2019 (Petchenik, 2020). Število letov na globalni ravni v tretjem tednu aprila je upadlo za kar 66 % v primerjavi z istim tednom leta 2019, v večini bolj prizadetih držav je ta odstotek celo višji od 90 % (npr. v Španiji beležijo 95,1 % upad letov, v Nemčiji 93,7 %, v Singapurju pa 97,1 %) (statista, 2020). Nazorno spremembe pokaže spodnja slika – na levi je prikazan letalski promet nad Slovenijo in okolico na naključen trenutek marca 2019, na desni pa v marcu 2020.

Slika 1:

Primerjava letalskega prometa nad Slovenijo in okolico v marcu 2019 in marcu 2020

Vir: prirejeno po (flightradar24, brez datuma)

Širjenje virusa SARS COV-2 in posledično bolezní COVID-19 škoduje tudi svetovnemu **ladijskem prometu**, kar bi lahko sprožilo novo krizo v tej panogi. Za preprečitev širjenja virusa so namreč številna pristanišča in ladjarske družbe izvedle ukrepe, ki povzročajo hude motnje v ladjarskem transportu, zaradi zaprtja mej in praktično prenehanja letalskih povezav pa je ogroženo tudi menjavanje posadk na ladjah. Po podatkih United Nations Conference on Trade and Development se približno 80% svetovne blagovne menjave izvede preko morskega transporta. Na Kitajskem je izbruh koronavirusa močno zmanjšal število ladij, ki pristajajo v pristaniščih, kot sta Šanghaj in Yangshan, in prav v teh pristaniščih so v januarju 2020 zaznali 17 % upad pristankov ladij napram istemu obdobju lani, v povprečju pa je v prvi četrtini 2020 v največjih kitajskih pristaniščih pretovor kontejnerjev upadel za skoraj 9 % (Si, 2020). Vpliv pandemije je opazen tudi drugje po svetu, npr. Los Angeles, največje ameriško pristanišče za transport kontejnerjev, je pred kratkim objavilo, da je februarja 2020 količina kontejneriziranega tovora upadla za približno 25% v primerjavi februarjem 2019, v marcu pa za več kot 30 % (Port of Los Angeles, 2020). V Luki Koper so v začetku marca objavili, da »za zdaj ne čutijo vpliva koronavirusa« (STA, 2020b), že nekaj tednov kasneje pa so opazili do četrtino manj prometa (Šuligoj, 2020). Na področju vseh modalitet je upad seveda še večji, če pogledamo prevoze potnikov, saj je veliko držav javni potniški promet okrnilo ali celo zaustavilo, kot je to storila Slovenija. Tudi linije, ki načeloma normalno delujejo, pa opažajo izjemne upade prevozov. Tako npr. podatki za eno izmed najbolj obremenjenih železniških potniških povezav v severni Ameriki, linijo Amtrak Cascades, kažejo upad iz dnevnega povprečja 2.300 prepeljanih potnikov in do 3.600 v času konic, na povprečno vrednost manj kot 300 ljudi na dan v mesecu marcu 2020, kar predstavlja več kot 85-odstotno znižanje (Matkin, Kongman, & Irvin, 2020).

“

V Luki Koper so v začetku marca objavili, da »za zdaj ne čutijo vpliva koronavirusa« (STA, 2020b), že nekaj tednov kasneje pa so opazili do četrtino manj prometa (Šuligoj, 2020).

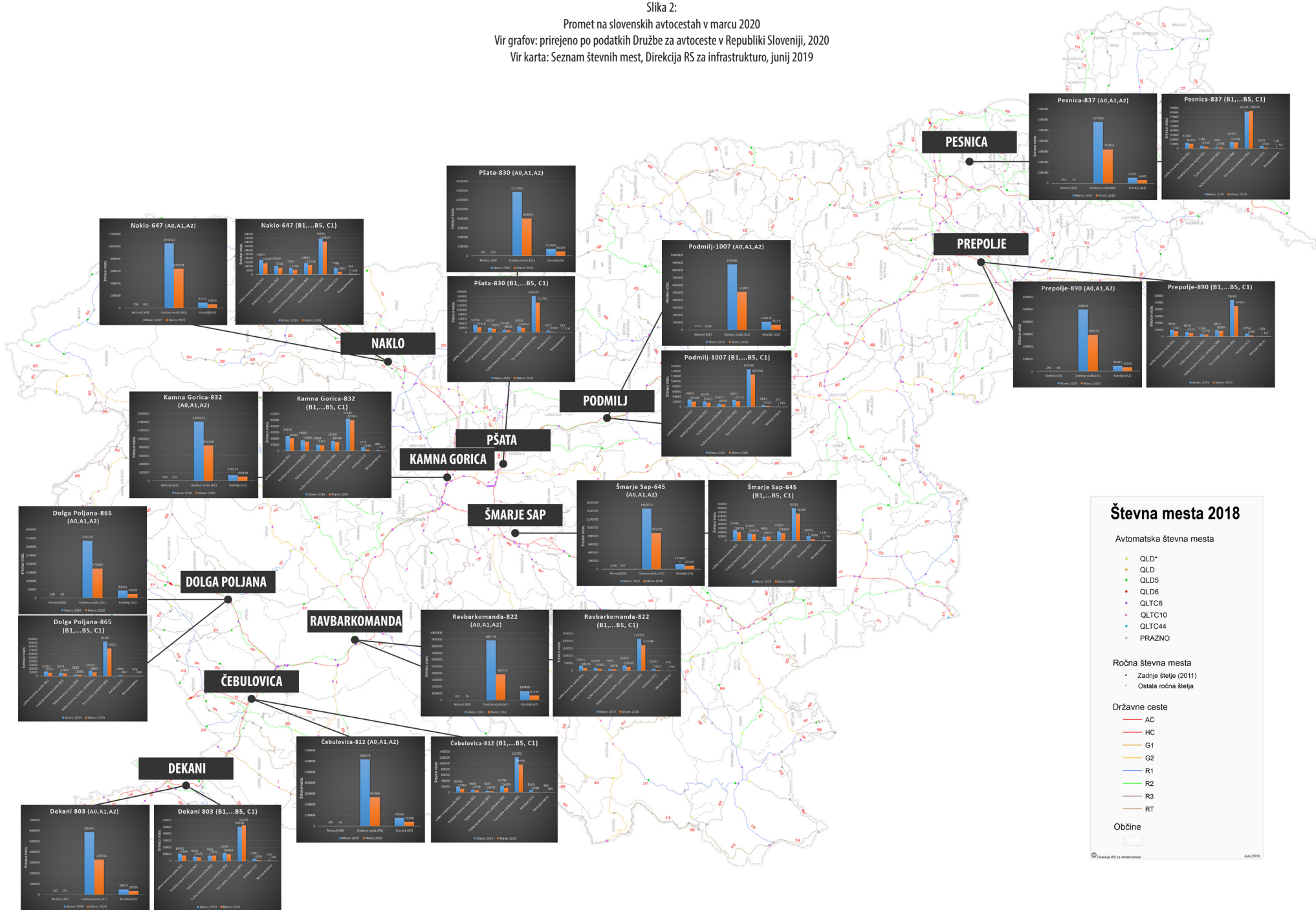
”

Velike spremembe pa je mogoče zaslediti tudi na področju **tovornega cestnega prometa**. Zaradi velikega padca medcelinskih kontejnerskih pošilk se ocenjuje, da je oziroma bo posledično prišlo tudi do 20 % upada globalnega cestnega transporta (IRU, 2020), kar pa je seveda odvisno tudi od tega, kako dolgo se bodo trenutne razmere nadaljevale. Mednarodna zveza za cestni prevoz (IRU) izpostavlja skrb za varnost voznikov in predvideva, da bo škoda za globalni sektor cestnega transporta okoli 2000 milijard dolarjev, hkrati pa poziva k zagotavljanju neprekinjenih prometnih tokov za oskrbo prebivalcev in gospodarstva (Svet kapitala, 2020).

Delo sporoča, da je bilo na slovenskih avtocestah po uvedbi prepovedi gibanja in drugih omejitev za zajezitev COVID-19 za polovico manj prometa (Stergar, 2020a), v začetku aprila pa se je upadanje stabiliziralo (Stergar, 2020b). Po podatkih, posredovanih s strani Družbe za avtoceste v Republiki Sloveniji (DARS, 2020), se je promet na slovenskih avtocestah v marcu 2020 precej znižal (*podatki kažejo samo količino prometa na presečnih točkah (števcih prometa) oziroma število vozil različnih kategorij, ne pa dejansko opravljenih kilometrov in prepeljanega tovora oziroma potnikov*). Analiza podatkov kaže, da je na 11 izbranih števnih mestih (prikazanih na sliki 2) skupen promet v marcu 2020 v primerjavi z marcem 2019 kumulativno upadel, vendar je situacija po posameznih kategorijah vozil precej drugačna. Tukaj je treba opozoriti, da gre pri analizi za podatke za celoten mesec marec, torej v podatkih za marec 2020 zajemamo tudi podatke iz prvih dveh tednov meseca, ko v Sloveniji še ni bila razglašena epidemija. Velik upad je mogoče zaznati v številu motorjev, osebnih vozil in kombijev (kategorije A0, A1 in A2). Upad prometa teh vozil je na izbranih števnih mestih znašal tudi do več kot 40 %. Tudi pri tovornih vozilih je mogoče zaznati upad. Pri lahkih tovornih vozilih (kategorija B1) je ta upad za izbrana števna mesta v povprečju okrog 28 %, za težka tovorna vozila (B3 in B4) pa le 10 %. Največji upad je zaznati pri avtobusih (C1), kjer bilo prometa v letošnjem marcu manj tudi za 65 %.

Slika 2:
 Promet na slovenskih avtocestah v marcu 2020
 Vir grafov: prirejeno po podatkih Družbe za avtoceste v Republiki Sloveniji, 2020
 Vir karta: Seznam števnih mest, Direkcija RS za infrastrukturo, junij 2019

Števná mesta 2018

Avtomatska števná mesta

- QLD*
- QLD
- QLD5
- QLD6
- QLTC8
- QLTC10
- QLTC44
- PRAZNO

Ročna števná mesta

- Zadnje štetje (2011)
- Ostala ročna štetja

Državne ceste

- AC
- HC
- G1
- G2
- R1
- R2
- R3
- RT

Občine

© Družba RS za avtoceste Junij 2019

Konkretno je upad prometa na slovenskih avtocestah (primerjava marec 2019 in marec 2020) prikazan na sliki 2. Iz podatkov lahko razberemo, da je največji upad skupnega števila vozil, kar 49 %, na števnem mestu Čebulovica na avtocestnem odseku A1 Ljubljana - Koper. Tukaj je največji upad osebnih vozil (56 %) in avtobusov (74 %), medtem ko upad tovornih vozil ni tako izstopajoč. Po drugi strani pa je zanimiv podatek iz števnih mest Dekani (odsek A1 Ljubljana – Koper) in Šmarje Sap (odsek A2 Ljubljana – Obrežje), saj se je na teh mestih promet težkih tovornih vozil (B3) povečal za 3 % na Dekanih in za dobra 2 % na območju števnege mesta Šmarje Sap. Porast prometa pa je bilo zaznati tudi za tovorna vozila s prikolico na števnem mestu Pesnica (odsek A1 Maribor – Šentilj).

Sklep

Pojav novega koronavirusa in posledične pandemične situacije pomembno vpliva na naše vsakdanje življenje. Omejitve, ki smo jim priča, vsekakor vplivajo tudi na prometne tokove in situacije, s tem pa posledično tudi na mobilnost ljudi in tovara. Kot prikazuje naša kratka analiza stanja prometnih tokov, je praktično v enem mesecu prišlo do drastičnih in hitrih zmanjšanj v prometnih tokovih, kakršnih skorajda ne pomnimo. Kakšne bodo implikacije za celotno panogo prometa, je trenutno še težko napovedati, vsekakor pa lahko trdimo, da se bodo mobilnostni vzorci tako tovara kot ljudi dolgoročno spremenili.

VIRI

- Direkcija RS za infrastrukturo. (julij 2029). *Karta števnih mest na slovenskih avtocestah*. Najdeno 9. aprila 2020 na <https://podatki.gov.si/dataset/pldp-stevna-mesta>
- Direkcija RS za infrastrukturo. [DARS]. (april 2020). *Interni podatki o štetju prometa. flightradar24*. (b.d.). Najdeno marca 2019 in marca 2020 na spletnem naslovu <https://www.flightradar24.com/>
- International Road Transport Union. (2020). *Coronavirus (COVID-19): IRU calls on governments to help keep road transport supply chains and mobility networks moving*. Najdeno 19. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.iru.org/resources/newsroom/coronavirus-covid-19-iru-calls-governments-help-keep-road-transport-supply-chains-and-mobility-net-works-moving>
- Matkin, J., Kongman, L., & Irvin, O. (2020). *Declining ridership due to COVID-19 brings change to Amtrak Cascades trains*. Najdeno 19. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.wsdot.wa.gov/news/2020/03/25/declining-ridership-due-covid-19-brings-change-amtrak-cascades-trains>
- Musselwhite, C., Avineri, E., & Susilo, Y. (2020). Editorial JTH 16 - The Coronavirus Disease COVID-19 and implications for transport and health. *Journal of Transport & Health*, v tisku. doi:10.1016/j.jth.2020.100853
- Petchenik, I. (2020). *Flightradar24 Daily Tracking Statistics 2016-2020*. Najdeno 18. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.flightradar24.com/blog/charting-the-decline-in-air-traffic-caused-by-covid-19/>
- Port of Los Angeles. (2020). *Port of Los Angeles Latest Monthly Container Counts*. Najdeno 18. aprila 2020 na spletnem naslovu: <https://www.portoflosangeles.org/business/statistics/container-statistics>
- Ship Technology Global. (2020). *Covid-19 outbreak could force shipping industry into yet another crisis*. Najdeno 18. aprila 2020 na spletnem naslovu: <https://www.ship-technology.com/comment/covid-19-outbreak-shipping-industry-crisis/>
- Si, K. (2020). *Container volume at major Chinese ports declined 8.9% in Q1*. Najdeno 17. aprila 2020 na spletnem naslovu: <https://www.seatrade-maritime.com/ports-logistics/container-volume-major-chinese-ports-declined-89-q1>
- STA. (2020). *Mednarodna zveza za cestni prevoz države poziva k ohranitvi prometnih tokov*. Najdeno 20. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.sta.si/2738869/mednarodna-zveza-za-cestni-prevoz-drzave-poziva-k-ohranitvi-prometnih-tokov>
- statista. (2020). *Year-on-year change of weekly flight frequency of global airlines from January 6 to April 20, 2020, by country*. Najdeno 17. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.statista.com/statistics/1104036/novel-coronavirus-weekly-flights-change-airlines-region/>
- Stergar, A. (2020a). *Na avtocestah je prometa za polovico manj*. Najdeno 19. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.delo.si/novice/slovenija/na-avtocestah-je-prometa-za-polovico-manj-290798.html>
- Stergar, A. (2020b). *Namesto prazničnih zastojev – prazne avtoceste*. Najdeno 20. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.delo.si/novice/slovenija/namesto-praznicnih-zastojev-prazne-avtoceste-297811.html>
- Šuligoj, B. (2020). *Luka posluje tudi v izrednih razmerah*. Najdeno 17. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/luka-posluje-tudi-v-izrednih-razmerah-292333.html>
- Svet kapitala (2020). *V Luki Koper za zdaj ne čutijo vpliva koronavirusa*. Najdeno 17. aprila 2020 na spletnem naslovu <https://svetkapitala.delo.si/aktualno/v-luki-koper-za-zdaj-ne-cuti-jo-vpliva-koronavirusa-284746>